

A Szent Mihály-templom bővítése 1936–1937-ben

Faludi (Fieszl) János plébános feljegyzései a Szent Mihály-templom Historia Domusában,
valamint az új templom alapítólevele

1756-ban szentelték fel a gróf Grassalkovich (I.) Antal királyi koronaőr, gödöllői földbirtokos által építtetett új templomot Dunakeszin, amely a Szent Mihály nevet kapta. A barokk stílusú, egytornyos templom akkor hatalmasnak tűnt a hívek számára, de a 19. század végére olyan mértékben megnőtt a település lakosság száma, hogy a hívek gyakran kiszorultak az Isten Házából. A községben szolgáló plébánosok közül Révész István vetette fel először az új templom építésének tervét, de sokáig kellett várni, míg ez az álom megvalósulhatott. A kibővített Szent Mihály-templomot 1937. október 10-én szentelték fel.

Az alábbi forrás a Szent Mihály-templom *Historia Domus*ának egy részlete, amelyet a bővítés idején itt szolgáló Faludi (Fieszl) János (1893–1956) jegyzett le. A könnyebb olvashatóság kedvéért az eredeti forrásban a maitól eltérő módon írt szavakat a jelenlegi helyesírási szabályoknak megfelelően írtuk át. (Kerekes Dóra)

Faludi (Fieszl) János dunakeszi plébános

„[...] Alig melegek meg új állomáshelyemen, Oszvaldik Gyula budapesti építésmérnök¹ keresett fel, hogy a templomépítésről tárgyaljunk, terveket készítsünk. Két irányban próbáljuk az új templomépítést megvalósítani; egyik terv szerint a régi, illetőleg mostani templomnak a kibővítését, másik szerint egy templomot építeni a község centrálisabb helyére, a mostani temetőbe, melynek az országút felé eső része már néhány éve le van zárva. Felséges szép kilátás nyílik innen a Dunára, s a külső oldalon végig húzódó hegyláncolatra. Láttam a község jövő fejlődésének irányvonalát, és pedig a főműhely körül, sőt, még azon túl is, az ú[gy]n[evezett] Révdűlő felé. Geometriailag is ez a temető volna a központ. A templomi terveket tehát a két szempont szerint próbáltuk megrajzolni. A jelenlegi templom bővítése mennyi nehézséget tart magában, minden oldalról út, bármerre akarja az ember megtoldani, a helyzetük miatt szinte kivihetetlen. De hát hozzáfogtunk. [42.]

A még egytornyú Szent Mihály-templom az 1936-os bővítés előtt

1 Oszvaldik Gyula (Budapest, 1884. január 29.–Budapest, 1960. október 29.) vezetéknevét 1940-ben Osvaira változtatta. A dunakeszi tervei mellett a mai budapesti Apor Vilmos téri Felsőkeresztinavárosi Keresztelő Szent János plébánia paplakja (korábban kultúrház, illetve cserkészotthon) szintén az ő munkája. Sírja a Farkasréti temetőben található.

Az I. számú terv meghosszabbítása volna a jelenlegi templomnak, papíron egészen elfogadható volt, a püspök úr Óméltóságának² bemutatuk, tetszett is neki, s majdnem ehhez fogtuk hozzá. Nem hagyott azonban nyugtot ez a megoldás, tovább rajzolgattam, számítottam, míg végül arra a gondolatra jutottunk, nem lehetne-e melléje építeni az új templomot, illetőleg a régivel egybeépíteni. Oszvaldik mérnök erre egy olyan kedves tervszellett jött, mely mindnyájunk tetszését megnyerte. Kisebbségi pontosítások után ezt fogadta el az egyházközség. Azon vágytam, hogy a temetőben épüljön fel az új templom, nem talált az egyházközségi képviselőben, különösen a gazdaemberek körében tetszésre, s így erről le kellett tennem. Majd december lett, mire alapos meghányás-vetés után az új templom végleges tervével a püspök úrhoz mentünk, kinek beleegyezését megnyertük. Első lépésünk a téglák megszerzése volt. Jól tudván azt, hogy a gazdaemberek fuvarjára csak téli időben lehet számítani, egész 1936 januárjában Vácról 400.000 téglát rendeltünk 13.000 pengőértékben.

A gazdák dicséretes szorgalommal hordták a téglát a templomhoz, sőt jónéhány ezer téglát Vácról kellett tengelyen helyére szállítani. Ugyanezek a kavicsot, homokot is dicséretes szorgalommal hordták a Duna-partról a templomhoz. Számba vettük a rendelkezésre álló pénzüket és az összes anyagi lehetőségeket. A kegyes alapítvány, mely az Egyházmegyei Takarékpénztárnál³ volt elhelyezve, a téglavásárlás után elég sovány volt, 8600 pengőt kézbesítettek kezünkbe. Derék jó férfiak járták a községet, hogy az adományokat összeírják. 45.000 pengőt jegyeztek a hívek. Elődjeim idejében, kik sokat foglalkoztak a templomépítés gondolatával, többen telkeket ajándékoztak vagy hagyományoztak a templomépítésre. Pl. Rózsa Ferencné, Sipos család, s volt egy 1200 [négyes]öles⁴ telekkomplexum, melyen egy fakereskedő bérlő volt faterével. Ezeket kellett pénzzé tenni. Telekeladásra nem voltak a legkedvezőbbek a viszonyok, alaposan leszálltak a telekárak. 1936 tavaszán áruba bocsájtottuk őket. Elsőnek az ún. Heischfeld telket adtuk el, amelyet felparcelláztunk. Eladási ára: Osvay László, dr.⁵ 650 [négyes]ölesért fizetett 7200 pengőt vitéz Varga József,⁶ Lengyel Mihály⁷ és Mészáros János⁸ 2610, 3874, 1800, 1800 pengőt, a mellette lévő 502 [négyes]öles telket pedig Tóth János jegyző⁹ vette meg 2610 pengő 70 fillérért. Majd a Honvéd utcában fekvő, Rózsa Ferencné által adományozott, 6 x 173 [négyes]öles telket értékesítettük 5.584 pengő 50 fillérért. Öv[egy]

2 Hanauer Árpád István (Pápa, 1869. december 28. – Vác, 1942. január 15.) római katolikus pap, író, váci püspök 1919 és 1942 között.

3 Váci Egyházmegyei Takarékpénztár Részvénytársaság, amelyet a Kegyes Alapok és Alapítványok Kezelősege alapított. 1922 és 1949 között működött. Betéteket, folyószámlákat, takarékkönyveket kezel, rövid- és hosszúlejáratú kölcsönöket folyósított, bel- és külföldi átutalásokat végzett, vásárolt és átváltott külföldi pénzeket.

4 1 négyesöglől = 3,6 négyzetméter.

5 Osvay László, dr. (korábban Zencsák, Zsoldos, 1900–1975) községi orvos, Dunakeszi díszpolgára. Lányi Ferenc MÁV főműhelyfőnök veje.

6 Vitéz Varga József szabó, a község háza (ma: Városháza) mögötti piactéren működő italkimérés tulajdonosa.

7 Lengyel János dunakeszi törvénybíró testvére.

8 Hentes, mészáros, a mai Bajcsy-Zsilinszky utca 1. sz. alatt házban élt, illetve itt működtette üzletét is.

9 Tóth János (1908–1980) pénztári ellenőr, majd 1935. július 31-től közigazgatási aljegyző volt.

Tóth Jánosné¹⁰ pedig eladván egy telkét 1000 pengőért, adományozta a templomépítés javára. Meg kellett indítani a gyűjtést is. Alispáni engedélyt kértünk Pest vármegye területére, de nem használtuk fel a vármegye területére, hanem csak a Dunakeszin lebonyolítandó gyűjtésre. Egy szűkebb körű bizottság végigjárta a községet az adományok jegyzésére. 40.000 pengőt jegyzett a falu lakossága évekre (3) elosztva.

A gyűjtő asszonyok a társadalom minden rétegéből áldozatkészen vállalták a havonkénti gyűjtést és ennek eredménye 1936-ban majd 20.000 pengő lett. Az OKH-tól¹¹ kaptunk 1000 pengőt, a Vácegyházmegyei Takarékpénztártól Vadler István dr., prelátnak kanonok, elnökgazgató úr közbenjárására szintén 1000 pengőt.

Ezen összegek állottak rendelkezésünkre, amikor 1936 pünkösdjén megtettük az első kapavágást [43.], hogy másnap meginduljon teljes erővel az építkezés. Az alapok ásásánál azonban meglepetés ért bennünket. A templomot nem lehetett az eredeti tervek szerint abban a hosszúságban megépíteni, melyben óhajtottuk volna. A főhajóból el kellett hagyni egy ablaknak megfelelő ívet, ami 5 métert jelent, s a szentélyt is két méterrel kellett a sekrestyével együtt megrövidíteni. A szomszédos házak és a templom között 10 méter es távolságot kellett utcának meghagyni. Fájó csalódás, bele kellett nyugodni. A templom így is arányaiban kiadás, hisz nem pár évtizedre épül. 1936 októberében már készen is állott nyersen az új templom, sőt a men[n]yezet gipszmunkája is készen volt.

A Szent Mihály-templom az 1936-os bővítés után

Leírhatatlan volt az öröm a karácsonyi ünnepeken, mikor a püspök úr Óméltósága engedélyével a karácsonyi ünnepeket bent ünnepelhettük, s a zárdai óvodát egy időre elhagytuk. Ugyancsak itt ünnepeltünk húsvétkor is. A templom szinte színültig tele volt. Ekkor láttuk, mennyi hívünk van, kik bizony mind ez ideig távol maradtak.

10 Tóth Mariska (1900–1990) dunakeszi tanítónő édesanyja, aki számos adományt tett ezt követően is a templom javára.

11 OKH = Országos Központi Hitelszövetkezetet 1898-ban, a gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről szóló XXIII. törvény alapján hozták létre azzal a céllal, hogy szervezze és felügyelje a hitelszövetkezeteket, és kielégítse a vidéki mezőgazdasági és kisiparos tevékenységgel összefüggő hitel igényeket.

tak a templomtól a régi templom helyszűke miatt. A régi templom alig tudott 500 embert zsúfoltan befogadni, az új templom pedig 5-6-szorosát.

Anyagilag nem volt rózsás a helyzete az egyházközségnek, egyetlen kiinduló pontunk a telkek voltak, melyeket még a régebbi időben adományoztak a templom után sóvárgó derék hívek, kik elhalálkozásuk előtt, végrendeletileg nem pénzt, hanem telkeket hagytak templom építésére; ki kell emelnem ezek közül id. Pusztai Istvánné Csitai Katalin, a szenthelyeket többször megjárt idős asszonyt, ki már egy háború után a nagyharang adományozásával állott be a jóttevők [!] sorába,¹² alig volt párja a sok érdeklődésben és segíteni akarásban. De sokan mások is szívükön viselték a templom ügyét. Vagy 40 éve várja már a híveknek a kis templom helyébe egy nagyobb befogadóképességű templom megépítésére. Révész István¹³ volt dunakeszi plébános vetette a népbe már a 900-as években a templomépítés szükségességét, ezért is vásárolta meg az ú[gy]n[evezett] Heischfeld fakereskedői telket, mely ugyan ma már nem felel meg céljának. Az itten építendő templomnak csak úgy lett volna megfelelő, ha Dunakeszi Alaggal továbbra is együtt maradt volna közigazgatásilag és egyháziilag. Azonban közigazgatásilag már vagy 15 éve vált el Dunakeszitől,¹⁴ egyháziilag ugyan még nem lett önállóval, azonban a lovaregyleti kápolna¹⁵ és lelkész¹⁶ folytán 1930. jan[uar] 1-[jé]vel lelkészséggé alakítottatott önálló anyakönyvezéssel, sőt 1935 őszén már dr. Hanauer Á[rpád] István püspök úr ünnepélyes templom-alapkövetélt végzett, melyen a dunakesziek körmenetileg vonultak fel s azon részt vettek.¹⁷ Ez a tény még inkább megszilárdítja bennem és a hívekben a vágyat, hogy mi is hozzáfogjunk a templomépítéshez. Hogy a templomépítésre vonatkozólag az elődöm törekvéseit tovább vázoljam, meg kell hogy emlékezzem Révész plébános úr [44.], ki közben kecskeméti plébánossá, prelátussá lett, az Alföld egyik vezéregyénisége, ki sokszor hallatta szavát az országos kat[olikus] nagygyűléseken, melyeken az Alföld vallási életének sivárságát és ezernyi nehézségét oly erőteljesen vázolta s ennek eredménye az Alföldnek egyházi szempontból intenzívebb megmunkálása és akiben a tanyai lelkészségek bősége megalapítása lett. Ha itt maradt volna Dunakeszin, melyet annyira szeretett és ahova sokszor visszatért tábori püspök korában is, valószínűleg felépítette volna a templomot. Az utána következő plébános, Richter Béla¹⁸ is sokat foglalkozott a tervvel, azonban a közbejött háború 1914-1918-ig s az

utána bekövetkezett infláció és nehéz anyagi körülmények miatt ettől el kellett állania. Maradandóvá tette azonban nevét és emlékét a kat[olikus] kör¹⁹ s utána a kat[olikus] kör helyiségeinek igénybevételével a zárda létesítésével, letelepítvén a kalocsai Miasszonyunkról nevezett szegény iskolanővéreket, beosztván őket az elemi iskolába és az általa kreált egyházközségi óvodába.²⁰ Az iskolában 7 szervezett tanítónői állás, az óvodában két óvónői állást juttatott nekik. Felbecsülhetetlen az a munka, melyet a községben végeztek. Magam is jórészen nekik köszönhetem a fáradhatatlan [---]derések és gyűjtések lebonyolítása körül végzett munkájuk nyomán a templomépítés ügyének előrehaladását. Richter Béla plébános a pénz gyűjtéséhez fogott hozzá már a háború alatt. Még csak a Lovaregylet²¹ nagyobb segítségét várta hozzá, azonban a kellő biztatás hiányában s a pénznek devalválása miatt a templomépítés lekerült a napirendről. 46 éves korában meghalt itt, a dunakeszi plébánián az agilis és híveit igazán ügyesen vezető lelkipásztor, 1925. május 18-án. Róla az egyházmegyei körlevél a következőket írja: Post deciturnam infirmiratem patienter toleratam die 18. Maii pie in Domini obiet Aeternes Richter antea parochus Dunakesziensis, modo translatus in Rákoscscaba, quam tama osationem qum occaparet morte prohibitus est. A lakosság alaptalan gyanúsítgatása miatt plébániát cserélt a rákoscscabai plébánossal, Dr. Lakatos Kálmán²² c[ímzetes] kanonokkal, aki új állását még azon évben el is foglalta. Hatalmas szál ember volt telve hatalmas energiával, és jó szívvel, kit magam már 1919-ben ismertem meg Pécelen, ahová engem mint lecserélt tábori lelkészt helyezett a püspöki vikárius, ki az elhunyt gróf Csáky Károly váci megyéspüspök úr²³ helyett irányította az egyházmegyét. Nehéz sorom volt ott Pécelen, az egész kommünt ott töltöttem el, helyettesítvén Szabados Gyula lelkészt,²⁴ kit a gyűjtőfogházba zártak és csak a kommün után [45.] szabadult ki a fogságból, ezen idő alatt Dr. Lakatos Kálmán volt elhelyezőm, segítőm és tanácsadómm nekem, az alig 25 éves fiatal papnak. Mindenkor hálással emlékszem jószívűségére. Itteni plébánoskodása nagyobb események nélkül zajlott le, betegségek és gyengeségek gyötörték, s minthogy Rákosliget²⁵ már végigment egy templomépítés sok terhén és gondján, csak nagyon alaposan megtett előkészületek után volt hajlandó hozzáfogni az itteni templomépítéshez. Petrovác Gyula építéssel²⁶ készíttettem terveket, melyek azonban sok

12 A templom 528 kg-os, 100 cm átmérőjű, G1 alaphangú, Szlezák László által 1921-ben Budapesten öntött nagyharangjának adományozója férjével, Pusztai Istvánnal együtt. A harangot a fiuknak, az 1918 decemberében elhunyt Pusztai Mártonnak az emlékére készítették. 1941-ben ő volt a templom jobb oldali mellékahója második, nagyméretű, félköríves záródású ablakának adományozója.

13 Révész István (Vác, 1862. november 12.–1929. január 18.) római katolikus pap, tábori püspök. 1887 és 1906 között Dunakeszin szolgált. Rengeteget tett a településért, az itt élőkért. neki köszönhető az 1897-ben átadott új iskola és a Nepomuki Szent János-kápolna felépítése, a Katolikus Kör és a Katolikus Legényegylet megalapítása, a Hitelszövetkezet létrehozása.

14 Alag 1910-ben vált külön Dunakeszitől, majd 1950-től ismét egy településsé lettek.

15 Nepomuki Szent János-kápolna a Kápolna utca 12. sz. alatt.

16 Csík József (1894–1978) alagi plébános (1928–1945)

17 A mai Szent Imre-templom alapkövetéltére utal.

18 Richter Béla (1879–1925) dunakeszi plébános (1907–1925)

19 A dunakeszi Katolikus Kört 1905-ben Révész István alapította, az általuk használt épület a mai Eszterlanc Óvoda épületének középső része.

20 A Miasszonyunkról nevezett Kalocsai Iskolanővérek valóban Richter Béla plébános hívására érkeztek a településre, az 1923-ban alakított óvoda működtetésére (ma: Eszterlanc Óvoda), illetve, hogy a Római Katolikus Elemi Iskolában a lányosztályokat tanítsák.

21 A gróf Széchenyi István által alapított Magyar Lovaregylet 1890-ben vette meg Alag-pusztát, ahol löverseny pályát és tréningtelepet épített ki az akkori elnök, gróf Batthyány Elemér vezetésével. A szervezet Alag és Dunakeszi életének is fő mecénása volt, és a Szent Mihály-templom kegyura.

22 Dr. Lakatos Kálmán (1875–1938) dunakeszi plébános 1925 és 1933 között.

23 Gróf Csáky Károly (1852–1919) váci püspök 1900 és 1919 között.

24 Szabados Gyula (1878–?) péceli lelkész (1915–1919). A Tanácsköztársaság idején bebörtönözték, szabadulása után ismeretlen helyre távozott, majd 1924 és 1928 között aszódi plébánosként szolgált.

25 Rákosliget ma Budapest XVII. kerületének része.

26 Petrovác Gyula (1877–1953) mérnök, felső ipariskolai tanár, országgyűlési képviselő, a fővárosi közgyűlés tagja.

terhet és nagy kiadást jelentettek volna s ezért elhúzódtott újból a már nagyon fontos templomépítés. Az ország nagyszerű virágzásnak indult, a lakóházak óriási tömege épült szerteszét az országban, de itt Dunakeszin is. Dunakeszi falusi jellege már nagy változáson ment keresztül, egyrészt a főváros közelsége miatt, másrészt a MÁV főműhely miatt,²⁷ mely a munkások és tisztviselők nagy tömegét hozta a községbe. Sorban épültek a Banktelep,²⁸ a vasúton túli rész, a Révdűlő²⁹ és a temetőn túli rész. A lakosság egy-kettőre felemelkedett számban 6 és fél ezerre, nívóban is, hisz a gazdák is jól jártak, piacra vihették áruikat, nagyobb lett a jómód, a házak csinosodtak, megépült a szép községháza, a községi kultúrház nagy méreteken, egyszerűen kilépett az egyszerű falusi formákból. A templom még mindig a régi, Grassalkovich³⁰ által épült kicsiny templom, melyben egy telet magam is végigéltem. Megtapsztaltam, hogy ily szűk keretek között nem folytatható semmi komoly munka. Gyóntatásról alig lehetett beszélni, a sekrestye tele emberekkel, a templomban minden szó, még suttogás is hallható, az áldozóknak valóságos akrobata műveletet kellett végezniök, hogy az oltárhoz jussanak, így elhatároztam, hogy az az utolsó tél itt a templomban. Tavasszal hozzáfogunk az építéshez, ha török, ha szakad. Hozzá voltam szokva 16 éven át a rákospalotai hatalmas templomhoz, s nem bírtam a szűk kereteket. Petrovác Gyula kérte a tervek költségeit, így kénytelen voltam azokat kifizetni sok alkudozás után 1 és ½ ezer pengőben. Az ő terve az volt, hogy meghagyja a régi kis templomot a maga helyén, s a plébánia kertjébe állítja az egyébként szép nagy gótikus templomot. A kistemplom restaurálása után melléje zárdát építene. A hely azonban ott nagyon kevés. A templomépítési költség 350.000 p[engő] volna, amitől mindenki megijedt, legfőképpen a hívek.

1937. Minden eseményeknek elmondása után, hadd folytassam a már megindult templomépítést. 1937-ben tavasszal sikerült a gépmunkát annyira befejezéshez közel vinni, hogy jelentkeztem a püspök úrnál, hogy június elején szeretnénk a [46.] a templomot benedikáltatni, ez még jobban stimulálná a híveket a további adakozásra. Azonban a püspök úr elfoglaltsága miatt is, de meg sok mindent kellett még a templomon dolgozni, őszre halasztottuk a benedikálást. A nyár további adakozások összegyűjtése és nagy népünnepség lebonyolításával tel el. A népünnepélyek, melyeket a Műhelyteleppel szemben lévő kis erdőben tartottunk, a következőképpen folytak le. A tisztáson, a két oldalon nagy sátrakat állítottunk fel, a faanyagot a fakereskedőktől kölcsönkaptuk, ugyancsak kölcsönkaptuk a MÁV b[uda]pesti igazgatóságától. A sátrakat felszereltük villannyal, asztalokkal stb. Ezekben elhelyeztük az eladni valókat. Volt cukrászsátor, a legfinomabb torták, tésták, melyeket asszonyaink itthon a zárdában készítették el az

összegyűjtött anyagokból, volt fagyalt – virstli [!] – bor, sör – pörkölt – hal – rétes sátor, tombolasátor, némelyikből akár kettő is. Az anyagokat a hölgyek adták át a napi áron. Hogy mekkora volt a forgalom, mutatja az, hogy sörből 10-15 h[ekto]l[i]ter fogyott. A zene, a kacsaúztatás, késdobálás, körhinta stb. mindenféle szórakozási lehetőség idecsalta az egész község népét, sőt idegenből is jöttek sokan. A költségek leszámítása után kedvező időben tiszta haszon maradt 1937-ben 1837 p[engő]. Egy-egy népünnepély élmény volt a népnek, sokáig beszéltek róla, érdemes volt értük fáradozni, a templomépítés iránti érdeklődést mindig fenntartotta. Sok munkával járt, legalább egy hónapi sok utánjárás és munka kellett hozzá. Legnagyobb mozgatója ennek és szervezője Szentés Rezső adóügyi jegyző, az egy[ház]k[özségi] képviselőnek mozgékony tagja. Lassanként elérkezett az ősz, készültünk a templom benedikálására és a bérmlásra. És készültünk az 1938-as Eucharisztikus Kongresszusra – Sz[en]t István halálának 900. évfordulójára. Világra szóló ünnepeknek készültek ezek. Benti és kinti nagy megmozdulása a kat[olikus] világnak. Okt[óber] 10-én egy szép, napos őszi vasárnapon megjelent dr. Hanauer Á[rpád] István váci megyéspüspök úr, s a kívül még vakolatlan, de belülről eléggé rendezsen elkészült templomot az egész falu részvétele mellett benedikálta.

*Hanauer Árpád püspök négyesfogaton érkezik Vácról a Szent Mihály-templom szentelésére
(Révész István Helytörténeti Gyűjtemény, VI/17/a.)*

Megjelentek: dr. Schwarcz Gusztáv³¹ rákospalotai prelátus, apátplébános, volt főnököm, kivel 16 éven át voltam együtt, ki igen sokszor fordult meg plébániánkon, Vedres Béla pestújhelyi apátplébános,³² dr. Csík József újpesti apátplébános, országgyűlési képviselő osztálytársam³³ és sokan ismerős paptársaim, – a világiak részéről gróf Erdődy Rudolf, a Magyar Lovaregylet elnöke,³⁴ gróf Pejachevics Albert,³⁵ Fichtner Károly³⁶ a Lovaregylet ré-

27 A MÁV Dunakeszi Főműhelye 1926-ban nyitotta meg kapuit, első főműhelyfőnöke Lányi Ferenc volt.

28 Dunakeszi azon része, amelyet északról a Tábor utca, keletről a Hunyadi János utca, délről a Rákóczi út, nyugatról pedig a vasút határol.

29 Dunakeszinek azon része, amely a dunakeszi-horányi rév környékén, a Duna-parthoz közeli területeken épült ki a 19. század második, valamint a 20. század első felében.

30 Gróf Grassalkovich (I.) Antal királyi kamarás (1694–1771) Gödöllő urakként Dunakeszi földesura is volt. Ő építtette az 1756-ban felszentelt Szent Mihály-templomot, az ún. Öregtemplomot.

31 Schwarcz Gusztáv, dr. (1870–1942) 1910-től volt rákospalotai plébános.

32 Vedres Béla (1884–1937) pestújhelyi plébános 1913 és 1937 között, az ottani katolikus templom építetője.

33 Csík József, dr. (1891–1964) újpesti plébános 1925-től.

34 Erdődy Rudolf, gróf (1883–1966) magyar királyi tanácsos, földbirtokos, a Magyar Lovaregylet elnöke (1934–1950)

35 Pejachevich Albert, gróf (1875–1941) úrlovas, tréner, Alag község mecénása.

36 Fichtner Károly (1890–1967) 1933-tól a Magyar Lovaregylet gazdasági vezetője Alagon.

szeről, Negyedi Wagner Aurél, a rákospalotai gimnázium igazgatója, kinek iskolájában más[47.]fél évtizeden át tanítottam,³⁷ dr. Bényi Károly postaigazgató,³⁸ unokabátyám, dr. [---]Jenes Illés főigazgató s igen sokan mások. A szentbeszédet P[ater] Bangha Béla³⁹ tartotta, az ország legkiválóbb szónoka, ki a jezsuiták itteni otthonában igen sokat időzött s a plébánián sokat megfordult. Hatalmas beszédben mutatott rá a templom szeretetére és szerepére. Felejthetetlen volt az egész ünnepség. A benedikáláskor ugyancsak elhelyeztük az alapítólevelet a szentélyben lévő kőkocka alatti üregben, mely a következőkép[pen] őrzi a templomépítés emlékét:

»Dicsértessék a Jézus Krisztus! Áldassék és magasztaltassék a legméltóságosabb Oltáriszentség. Üdv az Olvasónak!

Az Úrnak 1937. esztendejében, a Hazánk fővárosában tartandó XXXIV. Eucharisztikus Kongresszus előkészítő szent évében, Hazánk trianoni megcsonkításának és árvaságának sok szenvedéssel telt idején, XI. Pius pápa⁴⁰ gondterhes, de dicsőséges uralkodásának 16-ik, dr. Serédi Jusztinián⁴¹ bíboros herceprímás működésének 10-ik, dr. Hanauer Á[rpád] István megyés főpásztorunk váci püspökségének 18-ik évében, nagybányai vitéz Horthy Miklós⁴² kormányzósága, Darányi Kálmán⁴³ miniszterelnöksége, dr. Preszly Elemér⁴⁴ főispánsága, dr. Ney Géza⁴⁵ alispán vármegyei főjegyzősége, dr. Horváth János váci járási főszolgabírósága alatt Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye területén, Budapest székesfőváros tőszomszédságában, Dunakeszi östelepes községben, néhai Grassalkovich Antal bőkezűsége folytán 1750-ben, Sz[en]t Mihály főangyal tiszteletére épült nemes barok[k] stílusú, jelenleg a Magyar Lovaregylet kegyurasága alatt álló templomunk, a község rohamos fejlődésének következtében a lelki igényeket nem tudván kielégíteni, hívő lakosságunk óhaja szerint, mely a világháborúban a forradalmak lelki pusztításai mellett is megőrizvén Sz[en]t István ősi hitét és lelki kincseit, amikor nemzetünk első nagy királya halálának 900 éves évfordulóját országos és világraszóló ünnepséggel készül megülni, ezen új templomunkat a majd 200 éven át a lelkek szolgálatában állott régi templommal azonos stílusban egybeépítettük. E nehéz feladatot Oszvaldik Gyula budapesti építésmérnök tervei alapján oldottuk meg. E nagyobb szabású építkezés megvalósítása köszön-

hető azon élő hitből fakadó lelkiületnek s áldozatkészességnek, mely községünk lakóit áthatotta. Három évtized óta vágyakozva gondolt Isten házának építésére, hála a megértő adakozóknak, kik pénz- és ingatlanadományainkkal segítették elő a nemes cél megvalósítását. Hazánknak a világháborút követő anyagi leromlása idején a régebben hagyományozott készpénzösszegek elértéktelenedtek, de a régebbi ingatlan és az újabb pénzádományok jelentős segítséget jelentettek a templomépítésben. Név szerint meg kell említenünk Istenben megboldogult Sipos Istvánt,⁴⁶ Rózsa Ferencnét, Blaksó Vincénét s a még élő id. Pusztai Istvánnét és ezek családjait, kik ingatlan[48.]adományainkkal szereztek el nem múló érdemeket a hívők előtt. Őrizze ezen alapító oklevél derék gazdanépünk érdemelt, mely pénzádományain felül igásmunkájával is szolgálta a templomépítés ügyét, valamint egész lakosságunk lelkes érdeklődését és szép áldozatkészességét. Ily megértő összefogásban fogott hozzá a templomépítéshez Fieszl János plébános⁴⁷ vezetése mellett az egyházközségi képviselőtestület s az általa kiküldött templomépítő bizottság: Bohunka Lajos közs[égi] főjegyző,⁴⁸ Szentés Rezső egyházközségi világi elnök, Bajnok Géza felügyelő-igazgató,⁴⁹ Szabó János községi bíró,⁵⁰ Holovits György törvénybíró,⁵¹ Legindi István egyházk[özségi] gondnok,⁵² A. Lengyel János templomatya, B. Száraz János pénztárnok, Heinisch Gyula,⁵³ Szalay Pál⁵⁴ és Rassai Nándor⁵⁵ képviselőtestületi tagok. Ezen alapító oklevelet a templom benedikálása alkalmával helyeztük el a szentély burkolata alá elhelyezett üregbe. Ugyanoda helyeztük el a mai forgalomban lévő pénzermékből 1, 2, 10, 20 filléres egy d[a]r[a]b, 1, 2, 5 pengőst, valamint a templom alaprajzát.

Mikor hálatelt szívvel mondunk köszönetet a Mindenhatóknak, hogy ennyire megsegítette munkánkat, buzgó lélekkel kérjük további kegyelmét az építés befejezéséhez. Áradjon a templomból a szentistváni ősi hit, Sz[en]t Imre ragyogó tisztasága, Magyarországi Sz[en]t Erzsébet irgalmas lelkiülete, Szent László lovagias bátorsága, Istenbe vetett bizalmuk s a magyar szentek közbenjárása szerezze vissza szép magyar Hazánkat. Isten óvja templomunkat, melyet trianoni szegénységünkben sok áldozattal építettünk az Ő dicsőségére abban az időben, amikor a bolsevizmus vörös lángjai pusztították az orosz, mexikói és spanyol templomok ezreit. Jézus Szíve könyörüljön rajtunk. Áldja magas Egek Ura, kiket a templomban, a szent keresztségben Egyházunk tagjává tesz, kiket a hithű életre megerősít a püspöki kézrátétel nyomán, nyerjenek bűnbocsánatot a bűnbánók, nevelje a krisztusi életre az Eucharistia, nyerjenek a szent kenetben vigaszt az életharcban elfáradtak, induljanak a szentélyből Isten gondolatai szerint boldog

37 Negyedi-Wagner Aurél (1894–1961) 1929-től az édesapjáról elnevezett rákospalotai Wagner Manó Gimnázium igazgatója egészen annak 1948. évi államosításáig.

38 Dr. Bényi Károly (1881–1942) a M. kir. Posta főigazgatója 1926-tól 1939-ig.

39 Bangha Béla, SJ (1880–1940) jezsuita szerzetes, Magyarország „sajtóapostola”, aki Dunakeszin vásárolt üdülőt a rend számára és maga is gyakran tartózkodott itt.

40 XI. Piusz pápa (1857–1939) római pápa 1922 és 1939 között.

41 Serédi Jusztinián (1884–1945) római katolikus pap, bencés szerzetes, egyházgáts, 1927-től bíboros, 1928 és 1945 között esztergomi érsek.

42 Nagybányai Horthy Miklós, vitéz (1868–1957) Magyarország kormányzója (1920–1944).

43 Pusztaszentgyörgyi és tetélni Darányi Kálmán (1886–1939) politikus, földművelésügyi miniszter, Magyarország miniszterelnöke 1936 és 1938 között.

44 Preszly Elemér (1877–1971) ügyvéd, országgyűlési képviselő, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye főispánja (1920, 1936–1938)

45 Pilisi Ney Géza, dr. (1876–1940) Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye főjegyzője 1930 és 1938 között.

46 Sipos István Dunakeszi község képviselő-testületének tagja volt.

47 Faludi (Fieszl) János (1893–1956) dunakeszi plébános 1935 és 1956 között.

48 Bohunka Lajos (1878–1972) Dunakeszi főjegyzője volt 1920 és 1943 között.

49 Bajnok Géza, dr. (1887–1963) tanító, kántor, a Dunakeszi Római Katolikus Elemi Iskola igazgatója 1913 és 1943 között.

50 Szabó János Dunakeszi községi bírója volt 1937 és 1944 között.

51 Holovics György 1937-ben lett a település törvénybírója, és egészen 1945-ig töltötte be ezt a funkciót.

52 Legindi István képviselő-testületi tag, közgyám 1939-ig.

53 Heinisch Gyula (1880–1943) járási kéményseprőmester, a dunakeszi Önkéntes Tűzoltó Testület elnöke.

54 Szalay Pál (1896–1981) kőműves, tervező, építész, vendéglős.

55 Rassai Nándor (1883–1951) kőműves, építőmester.

családalapításra, kiket az isteni jószág egymáshoz vezet. Gyermekünket s ifjúságunkat, mint a boldogabb jövő reményeit vezesse e templom az áldást osztó Jézushoz. Találjon meghallgattatást az ima és a szent áldozat az élő-kért és holtakért. Szálljanak fel Hozzád a buzgó imák édes magyar Hazánkért Istenünk, ki mondottad: *„Én vagyok az Út, az igazság és élet.”* – légy erősségünk az Úton, mely a magyar Haza feltámadásához vezet, igazságunk a népek cselészövései közepette és életünk irányítója a boldog magyar s majdan örök életre. Ámen.
Kelt Dunakeszin, 1937. okt[óber] 10-én«

Aláírások:

+ Hanauer Á[rpád]István, püspök

Dr. Széll Kálmán [49.] provicarius, dr. Vaszary Mihály alkancellár,⁵⁶ Dr. Eipel Mihály püspöki titkár, Fichtner Károly, [a] M[agyar] Loveregylet felügyelője, Ónodi Csík József, ker[ületi] esperes, Bajnok Géza iskolafelügyelő, igazgató, kántor, Legindi István, B. Száraz János, Schmidt János,⁵⁷ vitéz Kovács Ferenc, Koncsik András, Dr. Mály Dezső,⁵⁸ vitéz Szerina József, id. A. Lengyel János, Sarkadi Alajos, Fieszl János plébános, Beszenszky Imre hitoktató,⁵⁹ Vajda József esztergom egyházm[egyei] lelkész,⁶⁰ Szabó János, gróf Pejacevich Albertné, Bohunka Lajos főjegyző, Holovics György [törvény]bíró, Szabó István, Blaskó Imre, Rassai Nándor, Tóth Lajos, Bernolák Béla,⁶¹ ifj. A Lengyel János, Tarcsai István, Száraz István, Szentes Rezső, B. Száraz György, Ádány István, Heinisch Gyula, Eöry Barna,⁶² gróf Erdődy Rudolf, gróf Pejacevich Albert, dr. Horváth János főszolgabíró, dr. Szécsen Ágoston,⁶³ Lányi Ferenc MÁV főműhelyfőnök,⁶⁴ vitéz Pusztai János,⁶⁵ Tóth János jegyző, Vigh Gyula ny[ugalmazott] tábornok, Réthy József jegyző,⁶⁶ Jantszky László, Szalay Pál, Negyedi-Wagner Aurél rákospalotai gimn[ázium] igazgató

56 Vaszary Mihály, dr. (1897–1959) pápai kamarás, alkancellár, kanonok, Vaszary Kolos esztergomi érsek unokaöccse.

57 Schmidt János, ifj. (1885–1958) dunakeszi születésű kovácmester, önkéntes tűzoltó.

58 Mály Dezső, dr. (1877–?) 1910-tól 1940-ig Pest vármegye árvászéki ülnöke, dunakeszi lakos.

59 Beszenszky Imre (1909–1951) 1936-tól hitoktató Dunakeszi-Műhelytelepen. 1938-tól a dunaharaszti Szent Imre-templomban káplán. 1943-ban Lakitelek helyezett plébánosnak, ahol haláláig szolgált.

60 Vajda József (1912–1978) római katolikus pap, később váci segédpüspök (1969–1978).

61 Bernolák Béla (1875–?) a Ganz-Mávgaz főfelügyelője, Bernolák Nándor (1880–1951) népjóléti miniszter bátyja, dunakeszi lakos.

62 Eöry Barna tanító, Kisalagon, majd Kundházán, végül Dunakeszin.

63 Szécsen Ágoston, dr. (1880–1955) MÁV-főtanácsos, az Alagi Polgári Kör elnöke.

64 Lányi Ferenc (1883–1961) 1925-től 1944-ig a Dunakeszi MÁV Főműhely műhelyfőnöke.

65 Pusztai János, vitéz (1894–1963) 1912-től írnok volt a községkúrián, majd 1919-től aljegyző. 1953-ig dolgozott a községkúrián.

66 Réthy József (1900–1944) pénztárelenőr volt.

Ezen alapító levél mellé a napilapokból egy-egy példányt és sok fényképet helyeztem. Vajon [!] a késői utókor mily állapotban fogja azokat megtalálni?

A püspök úr négyesfogaton jött Vácról, igazán pompás látvány volt, kár, hogy egyetlen fényképfelvétel sem sikerült, a kis gép nem tudta a hosszú kiterjedést egy lencsére, illetve lemezre venni. Az autó korszakában a régi szép magyar élet egy gyönyörű formában való visszaidézésre volt ez.⁶⁷ A templomról a legjobban nyilatkozott és örült, hogy biztatása, mellyel elindított a plébánia vezetésének megbízása alkalmából – ilyen hamar valósággá lett. Sok értékes tanácsot és biztatást adott, hálás vagyok érte. [50.]”

A kibővített Szent Mihály-templom 1937-es alapítólevele

67 A püspök érkezéséről készült fényképet lásd a 18. oldalon.

